

Резюме на хабилитационен труд:

"ВРЕМЕ И СТИЛ" Контури на историята на модата през XX век, второ допълнено издание, 2019 г. ISBN 978-619-02- 0355-1

Очевидно е, че като повечето феномени, и модата бива интерпретирана от различни гледни точки и не би могла да има еднозначно определение. Затова за да се изгради дефиниция за мода да се има предвид, че тя не засяга само начина на обличане и разкрояване, но се отнася също така и до стиловите особености в различните изкуства, естетиката, философията, политиката, технологиите, иновациите и т.н. А отговорът на въпроса “Какво е модата” е в максимална степен отговор за доминиращата роля на нравите и вкусовете на даден етап от развитието на цивилизацията, за социокултурния характер на този феномен, за неговата ценностна и символно-знакова природа, за емблематичната роля на процесите на промяна, иновации, интегриране и дефиниране в живота на човека като социално същество.

В българската справочна и енциклопедична литература френската дума *мода* (mode – от лат. *modus* – способ, начин, вид, форма, метод, маниер, привичка) се обяснява с помощта на думи като *форма*, *вкус*, *време*, *облекло*, *промяна*, *бит*, *образец*, *нещо ново*, *преходно* и др. Основно се набляга на доминиращата през определен времеви отрязък форма и начин на обличане и водещ маниер на творчество, възприемани и одобрявани от дадена среда. В популярни наши речници и енциклопедии може да се срещнат определения като: “Господство в дадено време на едни или други вкусове, предпочитания или външни форми в предметите на бита, най-вече в облеклото”. (Андрейчин, 1973: 466) . В универсалната енциклопедия на БАН срещу думата “мода” пише: “Господството на определен вкус във външните форми на предметите в някои сфери на бита и

културата през известен период от време. За разлика от стила, модата отразява по-краткотрайни и повърхностни изменения във външните форми на предметите за бита и художествените произведения; в тесен смисъл – смяна на формите и моделите в облеклото" (Българска... 2004).

В търсене на дефиниции и определения за мода са и много важни разсъжденията на Роланд Барт в емблематичния му текст "Система на модата" според когото най-характерната черта на модата се корени в новото, което тя предлага и което има определена пазарна стойност: *"Несъмнено Модата е част от всички факти на неоманията, появили се в цивилизацията ни вероятно с раждането на капитализма. По един напълно институционализиран начин новото е стойност, която се купува. Но в обществото ни новото в Модата като че ли има ясно определена антропологическа функция, която се дължи на двойствеността му: едновременно непредвидимо и системно, закономерно и непознато, случайно и структурирано, то фантастично сдвоява понятното, без което хората не биха могли да живеят, и непредвидимостта, прикрепена към мита за живота"* (Барт, 2005: 359).

В съответствие с всичко това, както правомерно пише в своя труд „Теоретични проблеми на модата” проф. Любомир Стойков - *"... модата е съвкупност от възприемани и споделяни ценности, в това число образци, символи, вярвания, и предпочитания, които дават възможност на човек да изрази себе си най-вече чрез знаците на външния вид и облеклото; да общува с околните, влагайки конкретни значения в дрехите и допълненията; да се променя в съответствие или в разрез с индивидуалните и социалните норми, вкусове и схващания за красота, елегантност, модерност и различност; да проявява свобода, творчество въображение и способност да*

отстоява личностната си култура, да се разделя с миналото и да предугажда бъдещето, адаптирайки се към новото и непознатото.”

(Стойков, 2006: 51)

С класическия си статус в контекста на модерността модата е не просто социална система с установени закони. По-скоро тя проявява склонност да изменя собствените си правила поради характерното за нея право на отрицание или „предателство”. Следваме модата, тъй като нейните ценности ни се предлагат не по авторитарен, а по парадоксален начин. Модата признава и веднага след това отрича. Нейните правила са както институционални, така и подмолни. Прагматиката ѝ е колкото логична, толкова и антилогична.

Изложението, което следва, има за цел да набележи в хронологическа последователност основните щрихи в изясняването на модата като социокултурен феномен и динамиката на нейното развитие през целия XX век . „Насичането” на века на отделни декади има за цел единствено постигането на прегледност и обзримост на промените и иновациите в модата през миналото столетие – и е до голяма степен условно, тъй като промените не „спазват” буквално границите на десетилетията. Тяхното движение е много по-сложно, както в динамиката на промените им, така и в устойчивостта на съществуването им и съответно завръщането им в следващи социокултурни контексти.

Доц. д-р Мариела Гемешева

Научен редактор проф. д. ф. х. Албена Хранова

Научен консултант проф. д-р Любомир Стойков,

СЪДЪРЖАНИЕ

ВМЕСТО УВОД: СОЦИОКУЛТУРНА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ФЕНОМЕНА МОДА

I. ДОЛУ КОРСЕТА (1900-1910)

1. Отвъд границите на десетилетието
2. Едуардианската епоха/Бел Епок и модата
3. Обратът: Пол Поаре
4. Изкуството и модата: културноисторически контекст

II. ОСВОБОДЕНОТО ТЯЛО (1910-1920)

1. Декада от пет години
2. Война, труд и мода
3. Панталонът между Жорж Санд, фабриката и Шанел
4. Войната и модата: още последици

III. „ЛА ГАРСОН – ЛУДИТЕ ГОДИНИ” (1920-1930)

1. Европа след Първата световна война
2. Следвоенният стил на живот: синдромът „Великият Гетсби”
3. Следвоенната жена: *Garçonne, Flapper*
4. Тенденции в дамската и мъжката мода през 20-те години
5. 20-те години: съзвездие от дизайнери
6. Мода и изкуство през 20-те години

IV. ЗАВРЪЩАНЕ НА ЕЛЕГАНТНОСТТА (1930-1940)

1. 30-те години и модата
2. Елза Скиапарели: иновации през 30-те
3. Отново Скиапарели: мода и изкуство

V. МОДАТА НЕРАЗРУШИМА (1940-1950)

1. Втората световна война и жените
2. Войната и дрехата
3. Униформата
4. Стилът *милитъри* днес

VI. НОВ ВИД – СТАРО СЪДЪРЖАНИЕ (1950-1960)

1. Следвоенното време: възраждането на висшата мода
2. Завръщането на S-силуета
3. Кристиан Диор – *New Look*
4. 50-те години на XX век като битка на големите модни традиции

VII. СЕКС, НАРКОТИЦИ, РОКЕНДРОЛ, ХИПИ ДВИЖЕНИЕ (1960-1970)

1. 60-те години: социокултурен контекст
2. Модата между Жаклин Кенеди и хипи движението
3. Сексуалната революция и триумфът на мини полата: Мери Куант
4. Още етапни събития в модата през 60-те години
5. Водещи модни дизайнери на 60-те години

VIII. АНТИМОДА (1970-1980)

1. Модата на 70-те години: между *haute couture* и *prêt-à-porter*
2. Дрехата на 70-те: форми и тенденции. «Лошият вкус е най-добрият вкус»
3. Субкултурният пънк и висшата мода: Вивиан Уестууд
4. Японски дизайнери в Европа

IX. ОБЛЕЧЕНИ ЗА УСПЕХ (1980-1990)

1. Стилът *юпи*
2. Кино, спорт и лайфстайлът на успеха
3. Законодателите на „облеклото на успеха”: Джорджо Армани, Джани Версаче
4. Японците и антверпенците през 80-те години

X. МИНИМАЛИЗЪМ (1990-2000)

1. Краят на века
2. Минимализмът във визуалните изкуства
3. Минимализмът и модата на 90-те
4. Минимализъм в интериора
5. Краят на века като ново начало

XI МОДА ЗА МАСИТЕ – „ЛУСКОЗЕН” ЛАЙФСТАЙЛ ЗА ВСИЧКИ (2000 – 2011)

